

Κοινωνική Δημογραφία

Ενότητα 5^η: Βιολογική ανανέωση του πληθυσμού

Όλγα Ιακωβίδου
Τμήμα Γεωπονίας

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ & ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

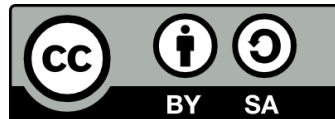

ΕΣΠΑ
2007-2013
πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Άδειες Χρήσης

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό υπόκειται σε άδειες χρήσης Creative Commons.
- Για εκπαιδευτικό υλικό, όπως εικόνες, που υπόκειται σε άλλου τύπου άδειας χρήσης, η άδεια χρήσης αναφέρεται ρητώς.

Χρηματοδότηση

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό έχει αναπτυχθεί στα πλαίσια του εκπαιδευτικού έργου του διδάσκοντα.
- Το έργο «Ανοικτά Ακαδημαϊκά Μαθήματα στο Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης» έχει χρηματοδοτήσει μόνο τη αναδιαμόρφωση του εκπαιδευτικού υλικού.
- Το έργο υλοποιείται στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση» και συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και από εθνικούς πόρους.

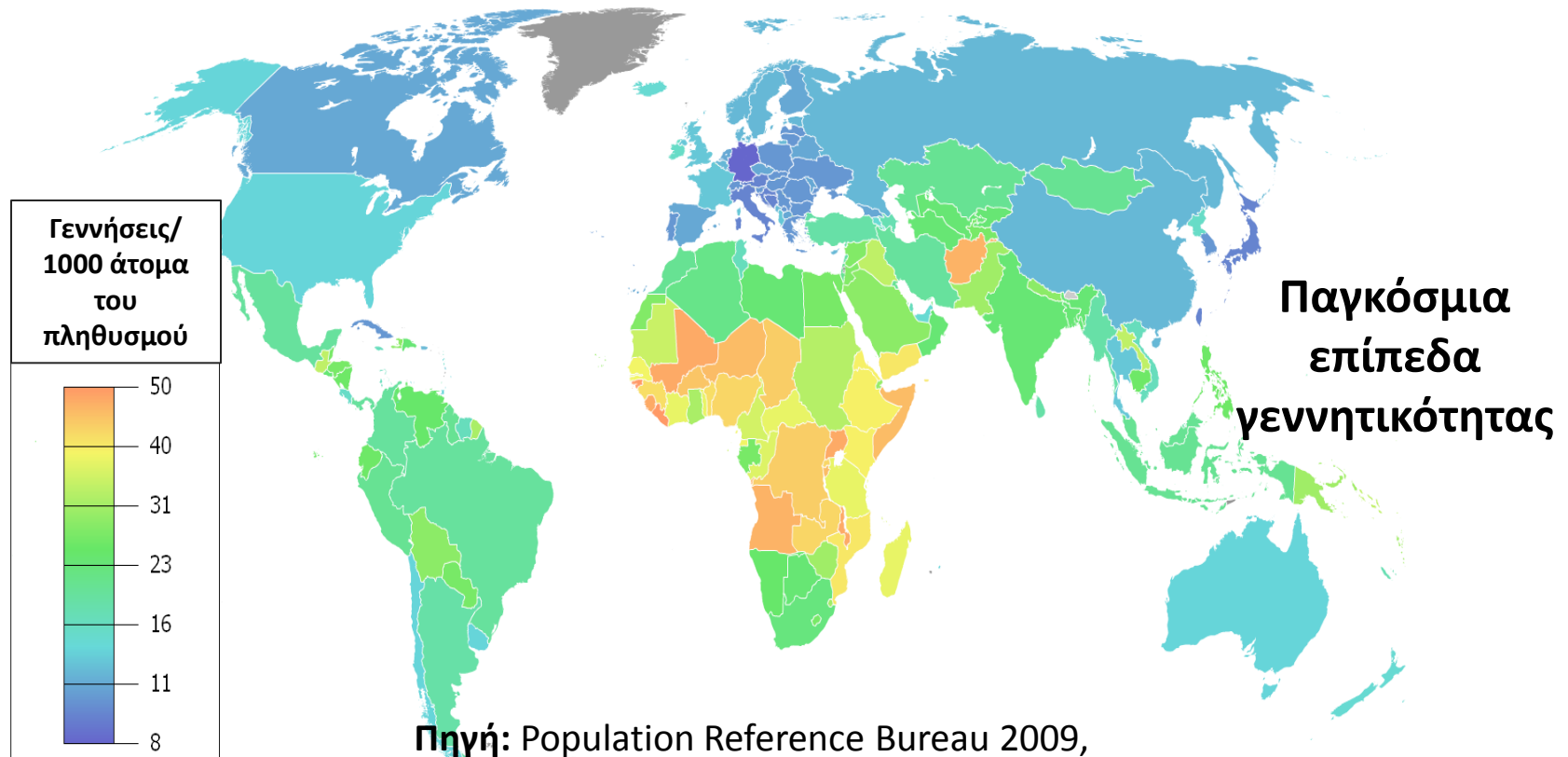

Βιολογική ανανέωση του πληθυσμού

Γεννητικότητα, γονιμότητα, γαμηλιότητα,
συμβίωση, διαζύγια

Ορισμός της Γεννητικότητας

- «... συχνότητα των γεννήσεων ζώντων ατόμων σε ένα πληθυσμό σε δεδομένο χρόνο»

Πηγή: Population Reference Bureau 2009,

http://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/c/c5/Birth_rate_figures_for_countries.PNG

Ορισμός της Γονιμότητας

Δημογραφική έννοια

- Αναπαραγωγική δραστηριότητα του γυναικείου πληθυσμού που βρίσκεται σε αναπαραγωγική ηλικία (15-49 ετών)

Βιολογική έννοια

- Ικανότητα για αναπαραγωγή

Δείκτες Γεννητικότητας και Γονιμότητας

1. Αριθμός γεννήσεων
2. Αδρός δείκτης γεννητικότητας
3. Αδρός δείκτης γονιμότητας
4. Ειδικοί κατά ηλικία δείκτες γονιμότητας
5. Ποσοστό ή δείκτης ολικής γονιμότητας
6. Ακαθάριστο ποσοστό αναπαραγωγής
7. Καθαρό ποσοστό αναπαραγωγής

1. Αριθμός γεννήσεων

- Άμεση μέτρηση γεννητικότητας
«...Αριθμός των γεννήσεων ζώντων σε ένα χρόνο»
- Απόλυτο μέγεθος που δίνει βασικές ενδείξεις του φαινομένου της γεννητικότητας
- Δεν επιτρέπει τον καθορισμό της έντασης του φαινομένου, των δημογραφικών παραγόντων που το επηρεάζουν, των επιπτώσεων αυτού στον πληθυσμό κλπ

2. Αδρός δείκτης γεννητικότητας

$$\text{Αδρός δείκτης γεννητικότητας} = \frac{\text{Γεννήσεις ζώντων έτους } X}{\text{Μέσος Πληθυσμός έτους } X} \times 1000$$

ΑΔΥΝΑΜΙΕΣ

1. Δεν επηρεάζεται από τα δομικά χαρακτηριστικά του πληθυσμού
2. Αναλογίζει τις γεννήσεις στο σύνολο του πληθυσμού

3. Αδρός δείκτης γονιμότητας

$$\text{Αδρός δείκτης γονιμότητας} = \frac{\text{Γεννήσεις ζώντων έτους } X}{\text{Μέσος Γυναικείος Πληθυσμός ηλικίας 15 – 49 ετών έτους } X} \times 1000$$

- **εκφράζει το ποσοστό των γεννήσεων ζώντων σε 1000 γυναίκες ηλικίας 15-49 ετών**

ΑΔΥΝΑΜΙΕΣ

1. Δεν επιτρέπει αντικειμενικές συγκρίσεις μεταξύ διαφορετικών πληθυσμών
2. Αναφέρεται στην κατά ηλικία κατανομή του γυναικείου πληθυσμού σε προκαθορισμένο διάστημα αναπαραγωγικής ηλικίας (συνολικό)

4. Ειδικά κατά ηλικία ποσοστά ή δείκτες γονιμότητας

- Υπολογίζεται για κάθε ηλικία ή ομάδα ηλικιών των γυναικών

$$\text{Ειδικός κατά ηλικία δείκτης γονιμότητας} = \frac{\text{Γεννήσεις ζώντων από μητέρες ηλικίας } X}{\text{Μέσος Γυναικείος Πληθυσμός ηλικίας } X} \times 1000$$

5. Ποσοστό ολικής γονιμότητας (1)

- ...*Η σύνθετος δείκτης της ετήσιας έντασης της γονιμότητας*
- Αριθμός παιδιών/γυναίκα
- Προκύπτει από το άθροισμα των ειδικών κατά ηλικία ποσοστών γονιμότητας

5. Ποσοστό ολικής γονιμότητας (2)

- Δείχνει τον αριθμό των γεννήσεων ζώντων που θα πραγματοποιηθούν από μια υποθετική γενεά 1000 γυναικών κατά τη διάρκεια της αναπαραγωγικής τους ηλικίας
- **Προϋπόθεση:** καμιά από τις γυναίκες αυτές δε θα πεθάνει ή δεν θα μεταναστεύσει πριν τη συμπλήρωση του 50ου έτους της ηλικίας τους
- Μας επιτρέπει να εκτιμήσουμε το επίπεδο αντικατάστασης μιας γενεάς

5. Ποσοστό ολικής γονιμότητας (3)

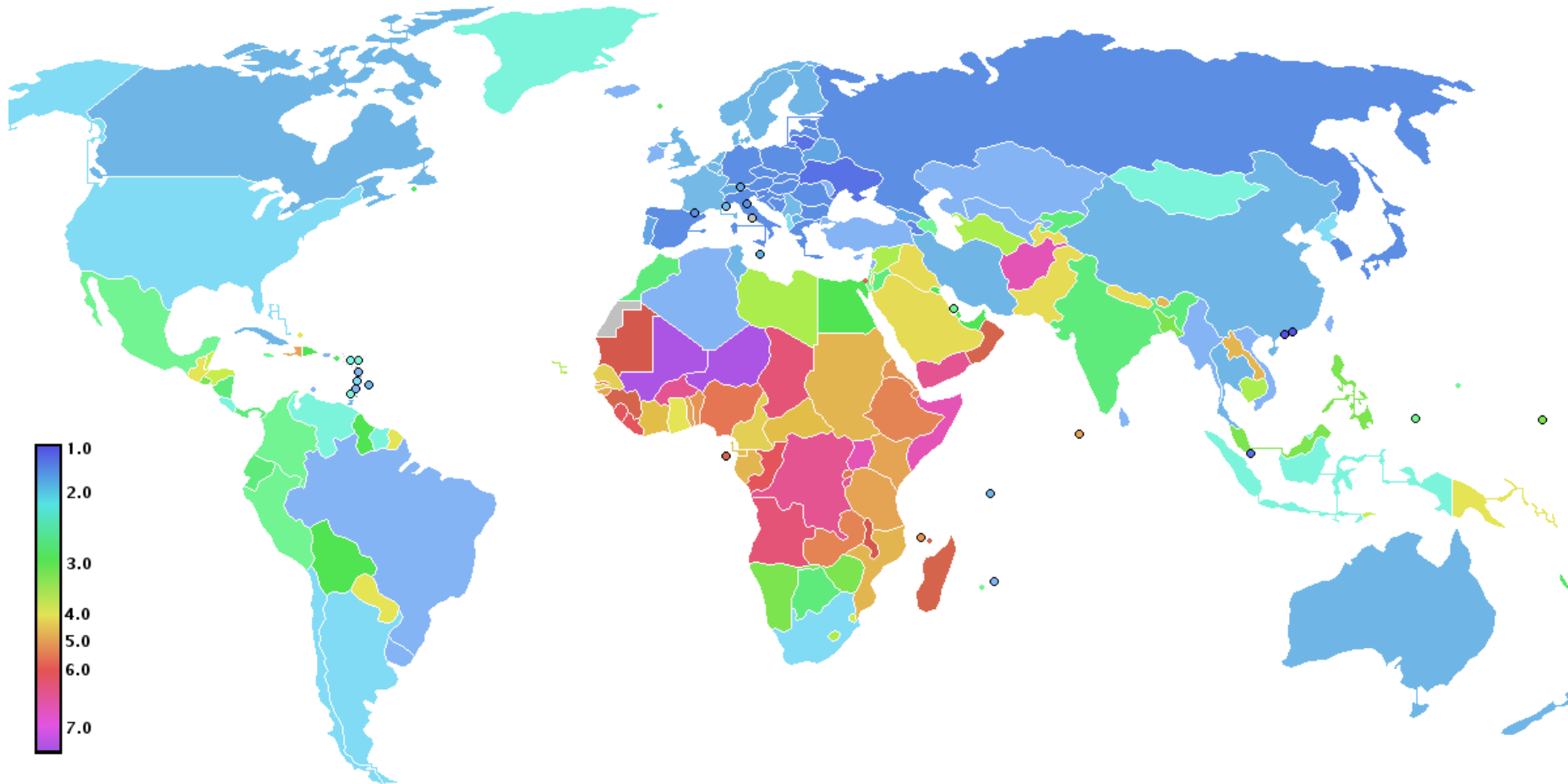
- **1981** ---> 2,1
- **2006** ---> 1,4
- **2010**---> 1,47
- **2011**--->1,39
- **2012**-----> 1,34

Ο χαμηλότερος δείκτης στην Ευρώπη των 15

Η ΕΕ υποστηρίζει ότι - για να αντιστραφεί η τάση συρρίκνωσης του ευρωπαϊκού πληθυσμού- ο δείκτης αυτός πρέπει να ανεβεί στο **2,7**

Ολική γονιμότητα σε παγκόσμιο επίπεδο

Πηγή:

http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Fertility_rate_world_map_2.png

6. Ακαθάριστο ποσοστό αναπαραγωγής

- Προκύπτει πολλαπλασιάζοντας την τιμή του ποσοστού ολικής γονιμότητας με τον αριθμό **0,485** (αναλογία των θηλέων στο σύνολο των γεννήσεων)
- Δείχνει πόσα κορίτσια θα γεννηθούν από μια γυναίκα κατά τη διάρκεια της αναπαραγωγικής της ηλικίας
- **Υποθέσεις:** η θνησιμότητα και η μετανάστευση είναι μηδέν για όλες τις γυναίκες, μέχρι το τέλος της αναπαραγωγικής τους ηλικίας

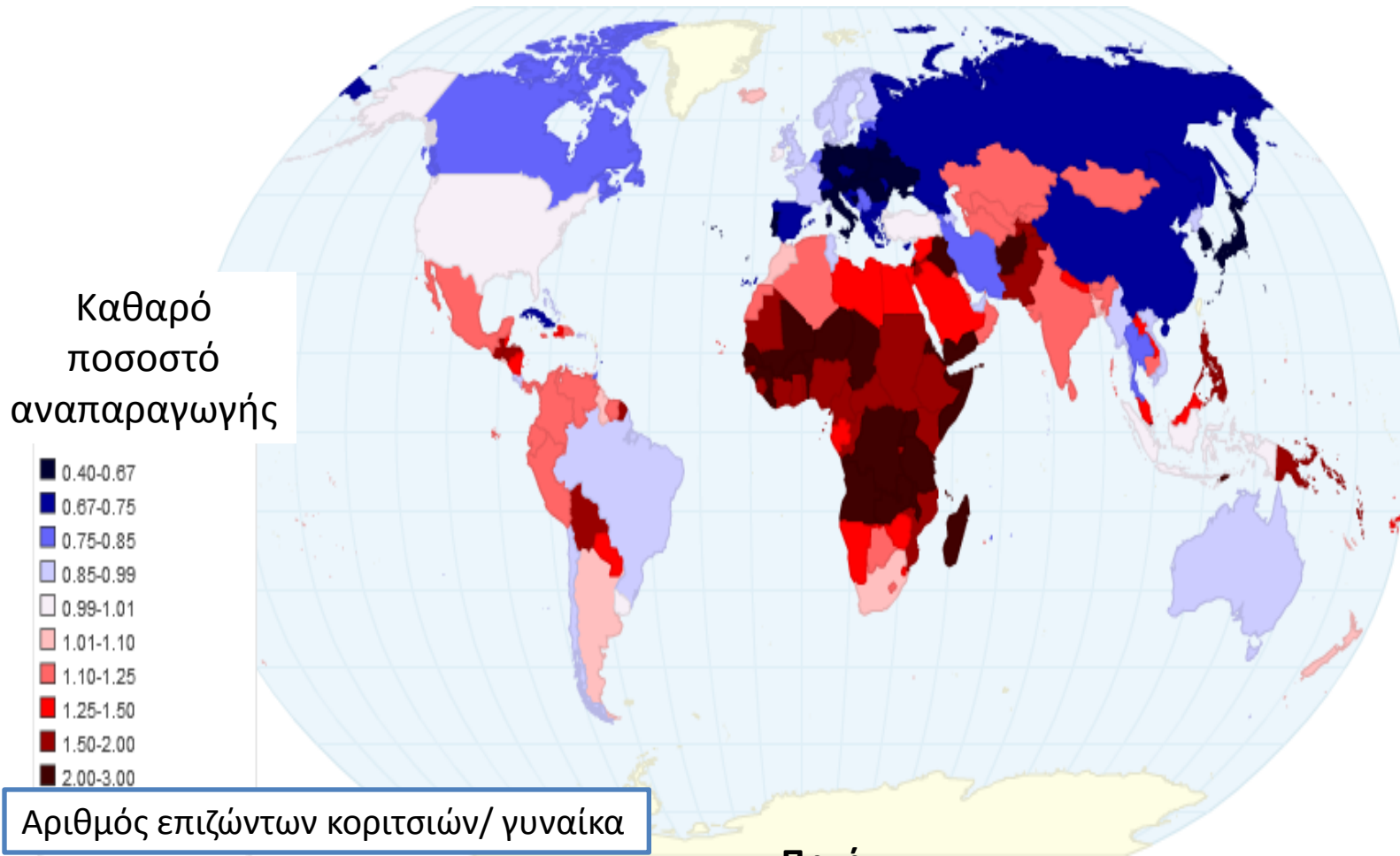

7. Καθαρό ποσοστό αναπαραγωγής

- Δείχνει πόσα από τα κορίτσια που γεννάει μια γυναίκα στη διάρκεια της αναπαραγωγικής της ηλικίας, θα ζήσουν μέχρι το τέλος της δικής τους αναπαραγωγικής ηλικίας
- Προκύπτει πολλαπλασιάζοντας το ακαθάριστο ποσοστό αναπαραγωγής επί το συντελεστή που αντιστοιχεί στην πιθανότητα επιβίωσης των γυναικών μέχρι τα 50 τους χρόνια

Παγκόσμια επίπεδα καθαρού ποσοστού αναπαραγωγής

Εξέλιξη γεννητικότητας της Ελλάδας 1955-2012

Έτος	Γεννήσεις ζώντων	Δείκτης γεννητικότητας	Γεννήσεις νεκρών	Επί 1000 κατοίκων
1955	154.263	19,37	1.854	12,02
1961	150.716	17,95	2.042	13,55
1971	141.126	15,98	1.920	13,60
1981	140.953	14,49	1.323	9,39
1991	102.620	10,01	706	6,88
2001	102.282	9,34	588	5,75
2007	111.926	10,0	434	3,88
2012	100.400	9,0		

Πηγές:

1955-2007: ΕΛΣΤΑΤ, www.statistics.gr

2012: Eurostat, στο [Βήμα](#) (20/11/2013)

Γαμηλιότητα

- Δημιουργία ενώσεων, σχετικά σταθερών, μεταξύ ατόμων διαφορετικού φύλου, που συνιστούν την υπόσχεση για αναπαραγωγή του πληθυσμού

Είναι απαραίτητες για τη γέννηση ενός παιδιού;

Δείκτης γαμηλιότητας

- «...η συχνότητα γάμων σε έναν πληθυσμό 1000 κατοίκων στη διάρκεια ενός έτους»

$$\text{Δείκτης γαμηλιότητας} = \frac{\text{Γάμοι έτους } X}{\text{Μέσος Πληθυσμός έτους } X} \times 1000$$

Μειονέκτημα:

- Αναφέρεται στο σύνολο του πληθυσμού και στο σύνολο των γάμων που πραγματοποιήθηκαν κατά τη διάρκεια ενός έτους

Εξέλιξη της γαμηλιότητας του ελληνικού πληθυσμού

Έτος	Αριθμός γάμων	Δείκτης γαμηλιότητας	Σύμφωνα συμβίωσης
1955	66.274	8,32	:
1961	70.914	8,44	:
1971	73.350	8,31	:
1981	71.178	7,32	:
1991	65.568	6,39	:
2001	58.491	5,34	:
2009	59.212	<u>5,3</u>	104
2010	56.338		98
2011	55.099	5,09	94

Πηγή: Διεύθυνση Στατιστικών Πληθυσμού και Αγοράς Εργασίας ΕΛΣΤΑΤ

Παράγοντες που επηρεάζουν τη συχνότητα των γάμων

1. Θρησκευτικοί Κανόνες
2. Δεισιδαιμονίες
3. Οικονομικές Συνθήκες
4. Νομοθετικά Διατάγματα
5. Μείωση Θνησιμότητας
6. Παράταση του ορίου ζωής

- Σχετικές διαφορές: κατά τη διάρκεια του έτους, από χώρα σε χώρα
- Η ηλικία κατά το γάμο ακολουθεί μια τάση μείωσης μεταπολεμικά στις περισσότερες ευρωπαϊκές χώρες και στις ΗΠΑ
- Οι περισσότεροι γάμοι εμφανίζουν μια χαρακτηριστική για κάθε φύλο συχνότητα σε ορισμένες ομάδες ηλικιών

Πτώση της γαμηλιότητας στις χώρες της Ευρώπης

Αιτίες

1. Γήρανση του πληθυσμού
2. Οικονομική και κοινωνική κατάσταση
3. Βαθιές αλλαγές των στάσεων των νέων απέναντι στο θεσμό
4. Κρίση της στέγης στις αστικές περιοχές
5. Συμβίωση

Συμβίωση

- *«...Μια ελεύθερη ένωση παραδοσιακού τύπου στην οποία δύο άτομα που δεν επιθυμούν ή δεν μπορούν να παντρευτούν αποφασίζουν να ζήσουν μαζί»*
- Θεσμός συγγενής με αυτόν του γάμου, ο οποίος έχει διαφορετική σημασία
- Ονομάστηκε ‘νεανική’
- Συνηθισμένο φαινόμενο στις Σκανδιναβικές χώρες, στη Γαλλία και στη Γερμανία

Διαζύγια

«Ιδιο κρεβάτι, διαφορετικά
όνειρα»
Κινεζική παροιμία

«Ένας γάμος απαιτεί δύο,
όπως κι ένα διαζύγιο»

«Καλύτερο από τον γάμο με
τον εκατομμυριούχο μπορεί
να είναι μόνο το διαζύγιο με
τον εκατομμυριούχο»

Αγνώστου

«Η ζωή είναι μικρή, πάρτε
διαζύγιο!»

Από πρόσφατη διαφημιστική
καμπάνια δικηγορικού γραφείου
στο Σικάγο

«Μ' αγαπάς,
σ' αγαπώ, χωρίζουμε»

«Το να πάρεις διαζύγιο δεν
είναι τόσο κακό, αν σκεφτείς
ότι η μόνη εναλλακτική λύση
είναι ο φόνος»

Νόμος του Μέρφι

Γιατί μελετάμε τα διαζύγια;

- Αυξανόμενη συχνότητα
- Πολυσύνθετες κοινωνικές επιπτώσεις

- Στο θεσμό της οικογένειας και στη ζωή των παιδιών

Διαζύγιο

$$\text{Δείκτης Διαζυγίων} = \frac{\text{Αριθμός Διαζυγίων έτους } X}{\text{Μέσος Πληθυσμός έτους } X} \times 1000$$

- **Από το 1970:** η αυξητική τάση του ακαθάριστου ποσοστού διαζυγίων είναι εντυπωσιακή
- Στην Ελλάδα ο δείκτης διαζυγίων **υπερτριπλασιάστηκε** σε 30 χρόνια
- **Γραμμική σχέση** μεταξύ του αριθμού των παιδιών από ένα γάμο και την πιθανότητα διαζυγίου

Στοιχεία για τα διαζύγια στην Ευρώπη και την Ελλάδα

Ευρώπη

- Μέχρι τη δεκαετία του 60: χαμηλά ποσοστά.
- Από τη δεκαετία του 70: εντυπωσιακή αύξηση.
- Οι μισοί γάμοι στη Δανία, Αγγλία, Σουηδία καταλήγουν στο διαζύγιο

Ελλάδα

- 1971: 50,1‰

- 2006: 228,7 ‰

Γιατί έχουμε αύξηση διαζυγίων;

- Οικονομική ανεξαρτησία
γυναικών
- Ισχυρός κλονισμός γάμου
- Καθιέρωση συναινετικού
διαζυγίου
- Απλοποίηση διαδικασίας έκδοσης
διαζυγίου

Στην Ελλάδα του σήμερα:

Επτά στα δέκα διαζύγια
έχουν αιτία την **απιστία**

Ένα στα δέκα έχει αιτία
τους **συγγενείς, συνήθως
τα πεθερικά,**
τα υπόλοιπα **εξωγενείς
παράγοντες**

Αποτελέσματα από την αύξηση των διαζυγίων

- Η αύξηση μονογονεϊκών οικογενειών
- «Κανονική» ή «χωλή» οικογένεια;
- Πολλοί χρησιμοποιούν τον όρο «χωλή», διότι η νέα οικογένεια προέρχεται από τη διάλυση ενός άλλου τύπου οικογένειας, της συζυγικής

Τέλος Ενότητας

Επεξεργασία: Μαρία Αλεμπάκη
Θεσσαλονίκη, Φεβρουάριος 2014

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ & ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

